

Završni ispit za Diplomu geštalt psihoterapije

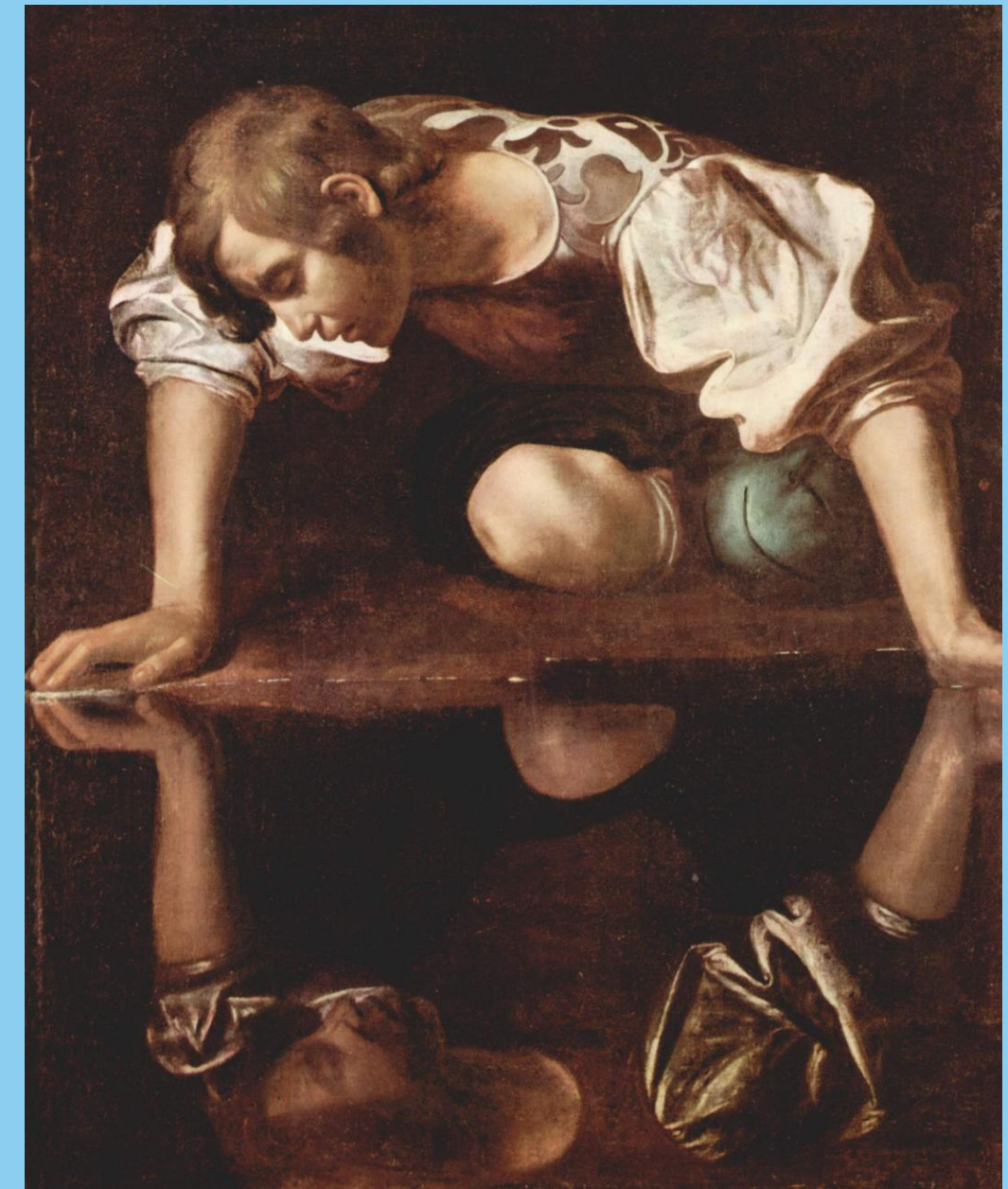
Narcisoidni poremećaj ličnosti i geštalt psihoterapija

08.02.2026.

**Studentkinja: Marija Buljugić
Mentorka: D. Psych. Dragana Ilić**

Društveni i kulturni kontekst narcizma

- Narcističko društvo (Christopher Lasch)
- Prelaz iz kolektivističkih u individualističke vrednosti
- Uticaj društvenih mreža „Budi najbolja verzija sebe“
- Popularnost teme
- Narcisoidnost u umetnosti i kulturi (Grčka mitologija
Mit o Narcisu, filmovi, književnost, muzika)

Karavado – Narcis

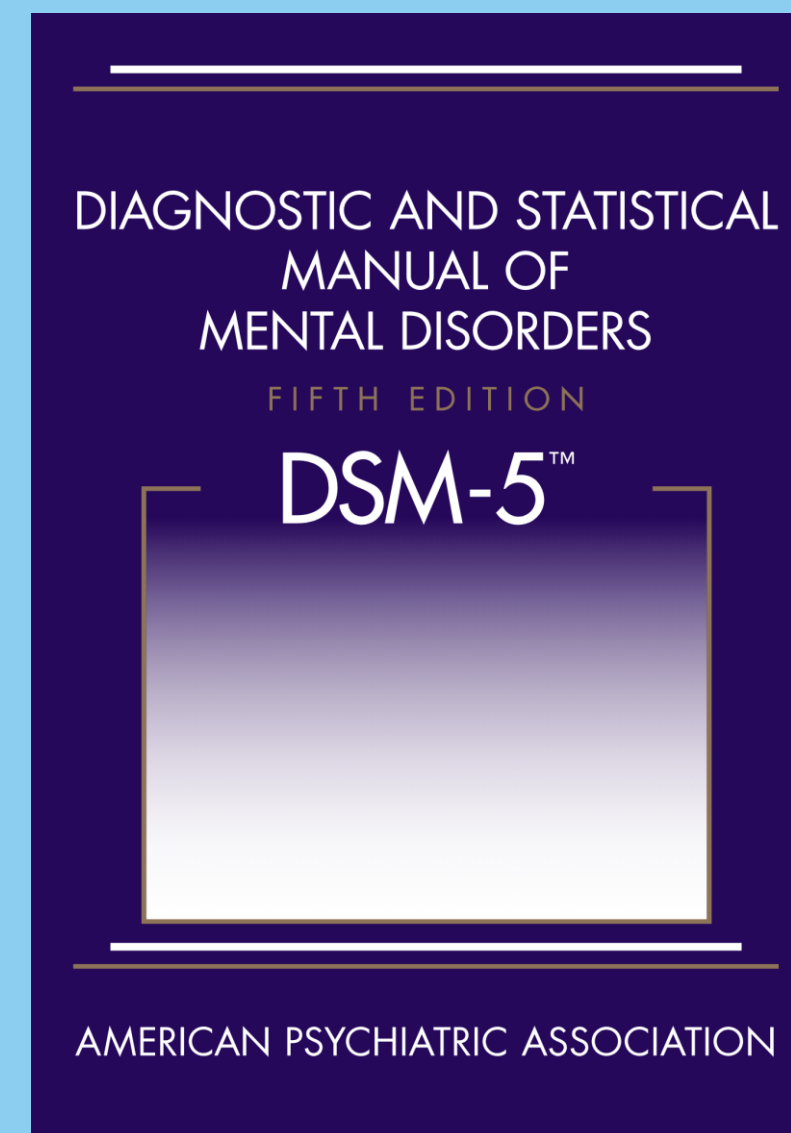
Razumevanje fenomena narcisoidnosti

- Psihoanalitičari Heinz Kohut i Otto Kernberg – najveći teorijski doprinos
- Geštaltisti koji pišu o narcisoidnosti: G. Salonia, G. Yontef, E. Greenberg, I. From, G. Delisle
- Spektar različitih obrazaca funkcionisanja (posmatranje na kontinuumu)
- Zdrava narcisoidnost
- Narcisoidne crte ličnosti
- Narcisoidni poremećaj ličnosti (NPL)

NPL prema DSM-5

Za dijagnozu NPL postavljeni su sledeći kriterijumi (minimum 5 prisutnih):

- ✓ Grandiozni osećaj lične važnosti (očekivanje da se prepozna superiornost od strane drugih)
- ✓ Zaokupljenost fantazijama neograničenog uspeha, moći, lepote, pameti
- ✓ Doživljaj posebnosti i potrebe za druženjem sa posebnim ljudima (visokog statusa)
- ✓ Potreba za prekomernim divljenjem (doživljaj superiornosti)
- ✓ Osećaj prava i neopravdanih očekivanja u pogledu posebnog postupanja
- ✓ Iskorišćavanje drugih za postizanje vlastitih ciljeva (očekivanje da drugi udovoljavaju)

- ✓ Nema empatije, nesklonost saosećanju sa drugima i njihovim potrebama
- ✓ Zaviduje drugima, ili smatra da drugi zavide njemu
- ✓ Pokazuje arogantno, oholo ponašanje ili stavove

NPL iz perspektive geštalt psihoterapije (1) ✨

- ✓ Ne posmatra narcisoidnost kroz etiketu poremećaja, već kao kreativnu adaptaciju („narcisoidna orijentacija” – Goodman)
- ✓ Jake polarnosti: grandiozni self vs. bezvredni self („narcisoidna klackalica” – Yontef, „hodanje po žici” – Greenberg)
- ✓ Spoljašnji sistem podrške kao izvor validacije i samoregulacije, a ako ne postoji – dezintegracija selfa
- ✓ Prekid u fazi finalnog kontakta (nemogućnost intime, „anksioznost u zdravoj konfluenciji” – I. From)
- ✓ Izolacija od Ida kao diskonekcija od emocija, rigidna Ego funkcija, Persona – identifikacija sa idealizovanom verzijom sebe

NPL iz perspektive geštalt psihoterapije (2) ✨

- ✓ Defleksija (izbegavanje izloženosti i ranjivosti, odbrana od zavisnosti ili konfrontacije)
- ✓ Retrofleksija (osećanja se potiskuju i internalizuju, povlačenje iz punog kontakta i okretanje energije ka unutra – I. From)
- ✓ Projekcija (neprihvatljivi aspekti selfa su viđeni u drugima – projektovanje ličnog stida, slabosti, besa)
- ✓ Konfluencija (prisutno kod vulnerabilnog narcizma, kroz idealizaciju i stapanje sa drugima)
- ✓ Egotizam (fokus na sebi, ne na drugima, kontrola prezentacije selfa koja blokira prisutnost i spontanost, a proističe iz straha od osude)

Razvoj narcisoidne adaptacije

Prikaz 3 roditeljska stila

Važnu ulogu u razvoju narcističkih tendencija u velikoj meri ima roditeljstvo (Yontef – defektan odnos sa roditeljima, Salonia – porodični stilovi kontaktiranja, nedostaci u odnosima primarne porodice – Delisle). U nastavku su tri stila roditeljstva koji mogu doprineti razvoju narcizma:

1. Kritički stil roditeljstva

(ništa nije dovoljno dobro, greške su nedozvoljene)

2. Permisivni stil roditeljstva

(popustljivost, ne postoje granice)

3. Prezaštićujući stil roditeljstva

(pošteda svih frustracija, zavisnost deteta)

Vrste narcisoidnosti

„Niko nije grandiozni, vulnerabilni ili maligni narcis – to su sve obrasce koje pronalazimo kod klijenata, ali koji njih ne opisuju u potpunosti“ (Greenberg).

Grandiozni narcis

- Ekstrovertni
- Ekscentrični
- Harizmatični
- Arogantni
- „Imaju pravo na sve“
- U centru pažnje

Vulnerabilni narcis

- Introvertni
- Osetljivi na kritiku
- Nesigurni
- Pasivni
- „Žrtve“
- Izbegavaju konfrontaciju

Maligni narcis

- Sadistički nastrojeni
- Neprijateljski
- Kompetitivni
- Dominantni
- Osvetoljubivi
- Nasilni

Geštalt pristup u terapijskom radu

Faze terapijskog procesa (1)

Dolazak na terapiju

- Retko dolaze samoinicijativno na terapiju
- Zahtev porodice, partnera, posla
- Izostanak izvora gratifikacije i validacije (stid, bes, praznina)
- Depresivna stanja, anksioznost, usamljenost
- Narcistička povreda (gubitak posla, unapređenja, partnera, razvod, javna kritika)
- Lični rast i razvoj, „radoznalost“

Inicijalna faza

- Tendencija da se lako uvrede i „pobegnu“
- Tretirati „u rukavicama“, nežan pristup
- Često odbijaju različite intervencije
- Građenje pozitivnog odnosa i poverenja
- Sigurna terapijska atmosfera, empatičan pristup
- Fokus na trenutna iskustva (telo, emocije, misli)
- Bezuslovno prihvatanje kroz Ja-Ti odnos
- Ne konfrontirati u početnoj fazi

Autori: Delisle, Greenberg, Francesetti,
Salonia, Spagnuolo Lobb, Yontef

Geštalt pristup u terapijskom radu

Faze terapijskog procesa (2)

✓ Središnja faza: Ključne intervencije

- Rad na integraciji polariteta (tehnika dve stolice)
- Korektivna terapijska relacija (reparativno roditeljsko iskustvo)
- Rad u „sada i ovde“ (iskustvo kontakta)
- „Šta mi treba“ umesto „Šta treba da pokažem“
- Rad na telesnoj svesnosti (kontakt sa telom, pokret, disanje)
- Pažnja na realnim prethodnim uspesima
- Ukazivanje na snage kojih nisu svesni
- Proširivanje pogleda na interakcije (alternativne interpretacije)

✓ Kasnija faza: Krajnji ciljevi

- Građenje kapaciteta za kontakt sa drugima i sobom
- Pristup emocijama i potrebama
- Kapacitet za uspostavljanje kontakta sa telom
- Integracija potisnutih delova selfa
- Građenje stabilnog selfa koji ne zavisi od eksterne validacije
- Kapacitet za empatiju ka drugima
- Osećanje energije iskustva (asimilacija)
- Osećanje kontrole nad stanjem i ojačana samopodrška

● Autori: Delisle, Greenberg, Francesetti,
Salonia, Spagnuolo Lobb, Yontef

Odnos narcisoidnog klijenta i terapeuta

Klijent može pokušati da:

- Testira terapeuta (kritika, manipulacija, povlačenje)
- Idealizuje terapeuta (početna identifikacija)
- Obezvredi terapeuta (nakon konfrontacije)

Kontratransfer / Terapeut može:

- Postati „previše koristan“
- Ući u „borbu za moć“
- Povući se ili distancirati
- Razviti narcistički odnos sa klijentom

Emocije koje mogu nastati kod terapeuta:

- Zavist
- Fascinacija
- Osećaj neadekvatnosti ili nekompetentnosti
- Bes, frustracija ili iritacija
- Strah

Terapijski odnos kao sredstvo promene:

- Prisutnost, bivanje u kontaktu uprkos izazovima
- Emocionalna stabilnost i regulacija terapeuta
- Zadržavanje saosećanja za klijenta kada je teško

LITERATURA:

1. American Psychiatric Association. (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5th ed.)
2. Atilgan, S. (2019). Working with narcissistic clients from a Gestalt perspective. Summer Residential Presentation for Clinical Practicum, Gestalt Associates Training Los Angeles (GATLA), Assisi, Italy.
3. Behary, W. T. (2013). Disarming the narcissist: surviving and thriving with the self-absorbed. Second edition. Oakland, CA, New Harbinger Publications, Inc.
4. Berke, J.H. (1985). Envy Loveth Not: A Study of the Origin, Influence and Confluence of Envy and Narcissism. *British Journal of Psychotherapy*, 1(3):171-186
5. Greenberg, E. (1996). When insight hurts: gestalt therapy and the narcissistically-vulnerable client. *The British gestalt journal* 5/2, pp113-120.
6. Greenberg, E. (2005). The Narcissistic Tightrope Walk: Using Gestalt Therapy Field Theory to Stabilize the Narcissistic Client. *Gestalt Review*, 9(1), 58-68
7. Greenberg, E. (2016). *Borderline, Narcissistic, and Schizoid Adaptations: The Pursuit of Love, Admiration, and Safety*. New York: Greenbrook Press 34
8. Klik, M. (2025). *The Narcissistic Orientation in Gestalt Therapy*. University of Warsaw.
9. Lasch, C. (1979). *The culture of narcissism: American life in an age of diminishing expectations*. W.W. Norton.
10. Martin, L. (2007). Shame is pride's cloak: A Gestalt understanding of narcissism. *Gestalt Review*, 11(1), 5-22
11. Mentus Kandić, T., Todorović, J., Jerkić, L., & Zelić, M. (2020). Narcist personality disorder and gestalt therapy. *Knowledge - International Journal*, 42(5)
12. Miller, J. D., & Maples, J. (2011). Trait personality models of narcissistic personality disorder, grandiose narcissism, and vulnerable narcissism. *The handbook of narcissism and narcissistic personality disorder: Theoretical approaches, empirical findings, and treatments*, 71-88.
13. Nelson, M. (2000). Narcissus: Myth and Magic. *The classical journal*. 94. 363-389.
14. O'Mara, E. M., Kunz, B. R., Receveur, A., & Corbin, S. (2019). Is self-promotion evaluated more positively if it is accurate? Reexamining the role of accuracy and modesty on the perception of self-promotion. *Self and Identity*, 18(4), 405-424.
15. Perls, F., Hefferline, G., & Goodman, P. (1951). *Gestalt therapy: Excitement and growth in the human personality*. New York
16. Russell, G. A. (1985). Narcissism and the narcissistic personality disorder: A comparison of the theories of Kernberg and Kohut. *British Journal of Medical Psychology*, 58(2), 137-148.
17. Salonia, G. (2013). From the greatness of the image to the fullness of contact: Thoughts on Gestalt therapy and narcissistic experience. In G. Francesetti, M. Gecele, & J. Roubal (Eds.), *Gestalt therapy in clinical practice: From psychopathology to the aesthetics of contact* (pp. 643-663). Istituto di Gestalt HCC Italy. 35
18. Shub, N.F. (1999). Why Gestalt Therapy Is Particularly Helpful for Treating Character-Disordered Clients. *Gestalt Review*, 3 (1), 64-77.
19. Wetzell, E., Robins, R.W. (2016). Are Parenting Practices Associated with the Development of Narcissism? Findings from a Longitudinal Study of Mexican-origin Youth, *Journal of Research in Personality*.
20. Yontef, G. (1993). *Awareness, Dialogue and Process: Essays on Gestalt Therapy*. Gestalt Journal Press, New York.